

Kerstin Hensel

Zurzach

Két asszonykéz, szélesek, kidörzsölődöttek, megragadja zizegő csípőjénél a négyéves Jaqueline-t, fölemeli, pihekönyű jószág, és betuszkolja a vasúti kocsiába. Dörzsöl és szúr a csipkeruha. Jaqueline ujjacskái, hogy enyhítsék a heves bizsergést, nyughatatlan vibrálással furakszanak gallér, blúz, szoknya, bugyi alá, vakarnak, kaparásznak; egyre cudarabb, mert a csipke szép és drága és külön a Winterthurba tartó nagy útra vették. A kislány a Leipzig–Zürich-IC kocsiában áll, egymáshoz dörzsöli a két térdét, az anyja fölszáll utána, két kézzel emelve megdagadt lábát a lépcsőfokokra – azután Isolde a kapaszkodót markolva a lábai után húzza a testét, amely súlyosan függ a melle alatt, akár egy körte.

Isolde konyhai kisegítő a lipcsei ruhagyárban. Harmincéves korára fölgyűlt a víz a csípőjénél és a lábában. A tűzhely és a mosogató melletti örökös álldogálástól a meglazult a vénái szövete, és Isoldénak földagadtak ezek a testrészei. Az orvos testmozgást rendelt, és kis kapszulákat írt föl az asszony szívére. Isolde nyeldeste a kapszulákat, és napjában egyszer, a szünetben, előrehajolt a kazánházban a meleg csövek között, amikor Friedensreich, a szakács odajött hozzá finom, ám buzgó mozdulatokat végezni. Harmincegy évesen szülte meg Isolde a leányát. A vénák falának állapota egyre romlott, mind vastagabb és vastagabb lett a mosogatóasszony csípője és lábai, miközben felsőteste zsugorodott, az ereje elszivárgott.

Isolde maga előtt tuszkolja a gyereket. Piros és puha az arca, mint a gyümölcskocsonya. Bepúderezte magát, hogy eltakarja a pirosságot; a mosogatómedence lúgos gőzei a szegyenkezést és az örömet egyaránt áteresztővé tették az arcbőrét. Ország-világ mindent lát rajta. Jaqueline ülhet az ablak mellé, az anyja, zihálva a megerőltető beszállástól, lezökken mellé. Elrendezi a kislány ruháját a térdén, és a saját rakott szoknyája redőin is végigsimít – így jó lesz: nem kell, hogy az ember lábáról leolvasható legyen a várakozás; csakhogy a gyermek lábacskaí olyan elképesztően véznák; kizárt, hogy sima maradjon rajtuk a csipkeszoknya. Jaqueline nyafog; a csipke úgy dörzsöl a combjai közt, mint a smirgli. Isolde könyörtelenül: Várj, míg találkozzunk vele! Ne legyen semmi oka fitymálni minket. – A kislánynak édesmindegy. Azt akarja, hogy induljon végre a vonat. Ssakklín, mondja az anyja, vigyázz, nehogy fönnakadj valahol, amilyen szeles vagy! – Ő maga elnyomja a térde idő előtti remegését, mintha most is csak az üzemi konyha közömbös párája várna rá.

Friedensreich, a szakács hirdetésekkel tolt az orra alá. A vajaskenyér alá, a reggelinél. A férfi vigyorgott a telt ajkával: próbálj csak szerencsét valamelyikkel. Kevéssel a szülés után Isolde a szakács karjába fektette az apróságot, amikor ő maga még gyermekágyban volt. Bezötyögött az üzembe, műszak után elcsípte a férfit, és a hagymás sülttől szagló mancsába nyomta a csecsemőt. Sikerült még a levegőben elkapnia a gyereket, mert a szakács elengedte, akárcsak egy romlott húsdarabot. Attól fogva a szakács elfelejthette a pihenést: végigdolgozta a napot; Isolde visszaállt a konyhába dolgozni, még mielőtt bölcsödébe hordhatták volna a kicsit. Isolde kiadósan reggelizett. Igyekezett kecsegtetni a szakácsot: a kolbászos szendvicset ő maga keni, az tehát tényleg kézzel van csinálva; a pelenkákat, a gyerek pempőit meg az egész hóbelevancot majd elintézi ő, csak legyen vele kedves a férfi, egy kicsit legalább, mert hát mit kezdjen ő magával, amikor alszik a gyerek. A szakács csak dolgozott rendületlenül, mint aki süket, csak néha vigyorgott a mosogatóasztal mögül, ahová Isolde a futószalagról leszedett tányérokat tornyozta, mielőtt a lúgos lébe lökte volna őket, és lapáttyerével lemosta volna róluk az ételmaradékokat; gyorsan, gyakorlottan. Egyik reggel a szakács apróhirdetéseket csúsztatott eléje, Isolde pedig ráüvöltött, mint egy állat, darabokra tépte, megtaposta és a levesbe szórta az ostoba papírt, a fejét beledugta a mosogatólébe, és visszatartotta a lélegzetét. De így sem tehetett pontot mindenre. Friedensreich, a szakács nevetve kihálászta a fecniket a tésztaból, és a törlőronggyal megszárogatta Isolde arcát. Másnap reggel új hirdetések voltak az asztalon, és Isolde fáradtságosan betűzte a kínálatot.

A két utazóval szemközt egy fehéringes, csíkosnyakkendőű úr ül. A *Handelsblatt* mögé rejtje az arcát, és zizeg az újságlapokkal. Elindul a vonat. Jaqueline hangosan ujjong, az úr még jobban kapaszkodik az újságjába. Isolde, a mosogatóasszony most mosolyog. Hét óra Winterthurig! erősíti magában az elszánást, egyben vigasztalja a kislányt, amiért olyan hosszú az út Svájcba. A gyerekek, miután túl van a vonatozás okozta első ámulaton, eszébe jut a csipke meg a viszketés. Követelő nyekergését – Vegyük le! légszi, légszi! Vegyük le! – túlharsogja az anyja: Idegenek előtt levetközni?! Fúj, gyerekek! – A kereskedelmi utazó zizeg. Isolde a táj szemlélésével igyekszik elnyomni az izgatottságát: Nézd csak, milyen szép tehenek vannak ott, milyen békések! – Jaqueline engedelmesen bámul. Most már a karja alatt is dörzsölni kezd a ruha. A kislány közönyösen hagyja elhúzni az ablak előtt a falvakat és a teheneket – nincs annyi ujj, hogy a teste minden pontján egyszerre vakarózhasson. Az úr átveti egymáson a lábait. Fekete, fonott cipőt visel. Isolde kíváncsi, szívesen megnézné útítársuk arcát, és ideges is, mert a gyerek elkezd szökdécselni, valami illetlen táncot járni.

Böngészéskor egyetlen ígéretes apróhirdetést talált: winterthuri férfi, ötven éves, komoly, egyszerű, megbízható. Kisebb járáshiba gyermekbénulás következtében. Ezt az ajánlatot olvasván Isoldénak hevesen kezdett dobogni a szíve: szerette ezt a járáshibát, még mielőtt eszébe jutott volna a saját testi hibája, a víztől földagadt lábai, amelyek a konyhai csapatot szakállas viccekre sarkallták, az orvost pedig egyre nagyobb Hydropsin-adagok felírására. Ennek a férfinak Isolde azonnal írt, pontosabban: Friedensreich, a szakács átvállalta tőle a birkózást a betűkkel, és üzenetet kapart egy, a lipcsei Népek Csataja Emlékművet ábrázoló képeslap hátoldalára. Isoldét cserben hagyták a szavak, és nem volt elég nyugodt ahhoz, hogy tartsa a tollat. A szakács, miután teljesítette ezt a kötelességét, ismét megtarthatta a pihenőit. Isolde, míg várta a választ Winterthurból, szenvedélyesen súrolta a levesestányérokat és a tálakat. A különösen makacs zsírmaradványokat az Ata nevű mosogatószerrel tüntette el az edényekről. Isolde egészen megszállottja volt a tisztaságnak, és minden délután örült a gyerekeknek. Egyszer, aznap, amikor érzése szerint már nagyon hamar meg kellett érkeznie a válasznak Winterthurból, még a szakácsot is magához engedte újra a pincében. Semennyire nem vágyott a férfirra.

A kislány, Jaqueline, ugrabugrál és táncikal a Leipzig–Zürich-IC kocsijában. A mozgás pillanatokra elfeledteti vele a pokolba kívánt csipkeszoknyácskát. Szelíden, szinte hangtalanul gördül át a tájon a szerelvény, Isolde szerencséje felé. A kislány nem sejti ezt, nem tudja, merre tart az utazás, csak el, valamiképpen el innen, valami távoli ismeretlenbe, amit a mama készített elő. Egy *papához*, mondta az anyja, de Jaqueline semmit nem tud azon kívül, hogy az új ruhácska csipkéje sebesre dörzsöli a bőrét Winterthurig, ahol majd kiszállhat végre a mamával. Szemben az úr összehajtja a *Handelsblattot*. Isolde megpillantja az arcát: ideges szépség, szögletes és férfias és kimondhatatlanul tökéletes. Se gyermekbénulás, se vizenyő; és az úr remeg a felindulástól, mert Jaqueline táncol és már kétszer rátaposott a fonott cipőjére. Isoldéból ki akar buggyanni a vihogás. Hagyja történni a dolgokat, nem avatkozik be. Összeszorítja petyhüdt combjait, merthogy a lábak árulják el a boldogságot, amikor remegnek, mint a puding, vagy egyszerűen önkéntelenül szétnyílnak. Isolde nem akarja, hogy lelepleződjék a boldogsága az úr előtt, mert akkor alkalmasint helyeselnie kéne neki: nem való össze-vissza ugrálni a vasúti kocsiban és idegen emberekre rátaposni. Az intercity a Sváb-Alb hegységet szeli át. Az úr ismét kinyitja és az arca elé tartja a *Handelsblattot*. Az újság fedezékében az ablak felé fordítja a fejét, és nézi a falvakat Tuttlingen és Leipferdingen között. Jaqueline kánkán-módra föllibbenti a szoknyácskáját. A huzat hűsíti a kidörzsölődött bőrét. Nézd inkább azt a sok barna tehenet, kiált rá Isolde, és hagyd abba ezt az ugrádozást! – De a kislány csak forog, forog, repül a szoknyácska. Leipferdingent elhagyva kanyarodik a vonat. Jaqueline botladozik és nekizuhan az úrnak és a *Handelsblatt*nak, az újság elszakad, és a kereskedelmi utazó felkiált: Nem tud rászólni a gyerekére!? – Ssakklín! – szól rá a lányára Isolde, és szívhezszólóan kérleli, hogy nézze inkább a teheneket. De Jaqueline-nek saját terve van: fölugrik a férfi ölébe, ide-oda ficáncol a kis fenekével, aztán megnyugszik, és néz kifele az ablakon.

Aznap este, amikor megjött a válasz Winterthurból, Isolde fölmondott a munkahelyén. A víztől fölpuffadt testével nem tehet semmit, ezt tudta, viszont – és a fény felé tartotta a moso-

gatókezeit – az ujjain és az alkarján mutatkozó vöröspikkelyes kiütések ellen tehet valamit. Kiíratta magát betegállományba, és vastag kötésekre bugyolalta a bekenőcsözött kezét, alkarját. Egy hétig nem ment el hazulról, felpolcolta a lábait, kezét-karját bekötötte. Uborkaszeletekkel borította be az arcát, hogy összehúzódjának a kitágult pórusai és elmúljon a vörösség, finom súrolóporral mosta barna fogait. Ápolta magát, miután hátat fordított az üzemi konyhának, és Friedensreichnek, a szakácsnak búcsúzóul a pucér ülepét mutatta. Nem akárci, aki várja őt, hanem egy férfi Winterthurból. Isolde többször egymás után kimondta ezt a nevet. Idegenül és szépen csengett, s Isolde nagyon kellemes érzés kíséretében kapcsolta vele össze a gyermekbénulás szót. Az ekcéma szinte meggyógyult, valamivel világosabbra lettek sikkálva a fogak; Isolde magának új szoknyát vásárolt, Jaqueline-nak pedig a ruhácskát.

Zurzach városkában, kevéssel a német-svájci határ és Kadelberg am Rhein után megáll a vonat. Egyetlen rándulással. Jaqueline leesik az úr térdéről, és előreszánkázva beleüti a jobb vállát a kocsiablak alatti asztalkába. Még Isolde súlyos-terebélyes teste is kizökken nyugalmi állapotából, és nekinyomódik az ülés peremének. A francba! mondja a kereskedelmi utazó, feláll, megdörzsöli a térdét, majd kimegy a folyosóra dohányozni. A francba! mondja Isolde is, mert rögtön elborítja a félelem: Winterthur. Az egyszerű, a megbízható, akinek csak egy aprócska járáshibája van, de emiatt a járáshiba miatt nincs még kedvese. Ha a vonat Zurzachban áll, messze van Winterthur. Isolde megtámaszkodik, erejét megfeszítve fölnyomja a testét, remeg. Az ajtó felé mozognak a nehéz lábak. A szív úgy dolgozik, mint egy nyomókazán. Jaqueline sírva lohol az anyja mögött. Az intercity folyosói megtelnek utasokkal. Senki nem tud semmit. Húsz perc veszteglés után kinyílnak a távműködtetésű ajtók, az utasok lemásznak a lépcsőkön, ki a szabadba. A vonat egyhelyben áll, az utasok fölbátorodva zárókorlátokon másznak át, vidáman és fűrgén, a zurzachi állomás vágányain szaladnak, egyensúlyoznak, szökdécselnek vagy nyújtózkodnak a nyári levegőben, mintha nem lennének előírások, nem volna cél, nem volna idő. A zurzachi vasúti szolgálat tisztviselője kávét oszt a vidám, kíváncsi utasoknak. Valami történt. Ez Isolde számára is világos. Ahogy a lábai bírják, a vágány mentén a vonat eleje felé igyekszik. Jaqueline, még mindig sírva, mellette. A bácsi ölet akarja újra, várni nem akar, és félelmet is keltenek benne az anyja szorongó, kacsázó léptei. Meg a gyenge szíve, amelyről azt mondta az anyja: egy hajszálon függ. A mozdonynál már kisebb csődület alakult ki. Isolde keresztülfurakszik. Tudni akarja, mi a helyzet, mert senki nem mondta meg neki, és Winterthur még messze van, neki viszont pontosan kell odaérni, bizony, de még milyen pontosan! A vonat személyzete és a Svájci Baleseti Segélyszolgálat egyenruhásai visszaterelik a kíváncsiskodókat a mozdonytól: Semmi baj nem történt, kérjük, szálljanak vissza a kocsikba! – Isolde makacs, átnyomakszik az embergyűrűn. Meg kell tudnia, mi történt. Miért kell vesztegléssel kockáztatnia a szerencsését itt, ezen a százszor átkozott helyen. Ahonnan a végén kénytelen lesz visszafordulni, visszamenni Friedensreichhoz, a szakácsához, nem pedig tovább, előre, Winterthurba, ehhez a szolid, szomorú szerelemhez. Ha tudná, mi történt, talán tudna segíteni újra mozgásba hozni a szerelvényt, mert Isolde kezeiben olyan erő lakozik, mint a tányéraknákban. Hallja a kislányát felvisítani, a hang maga a rémület, a kis szájból kiszabadulva metszőn járja át egész Zurzachot – Jaqueline meglátta a vért a mozdony elején, meg a cafatokat meg a zöld pépet – hadonászik kiabál ugrabugrál – és *Nem tud rászólni a gyerekére*, háborognak a kereskedelmi utazók, és Isolde, karjában a kislányával, visszakacsázik a kocsi belsejébe. A Leipzig–Zürich intercity háromnegyedórás késéssel indul tovább Zurzachból Winterthurba. Jaqueline, most az anyjával szemben ülve a szabad helyen, grimaszoló pofákat rajzol az ablaküvegre. A kereskedelmi utazó kint áll a folyosón, és dohányzik; talán egészen Zürichig ezt fogja tenni. Gyorsabban, menj gyorsabban! biztatja Isolde a vonatot, a lányának pedig nyugtatólag: Ne bömbölj már, Sakkklín, ki tudja, mi történt, de a bácsi meg fog várni, egészen biztosan megvár! – Ebben a pillanatban Jaqueline abbahagyja a sírást. Kimutat a maszatos ablaküvegen. Elfelejtve a dörzsölő, kemény csipkeszoknya, elfelejtve a rettenetes mozdony – Isolde, a gyerek pillantását követve most egyszer csak mozgásban látja az addig békésen legelésző tehéncsordákat. Amikor az intercity egy-egy csordához közeledik, a tehének futni kezdenek, átdübörögnek a legelőkön, egyre a zakatoló vonatot követve, átszakítják a villanypásztorokat, szántókon és bekerített legelőkön galoppoznak át, míg aztán kénytelenek beszüntetni

vágtatásukat, mert a vonat mégiscsak gyorsabb náluk – a rohanáskényszer pedig a következő csordára terjed át, immár ők követik a vonatot, valamely ismeretlen, tébolyult erőttől hajszo-
tan. – Mama! Mama!, kiabálja a kislány, nézd a teheneket, hogy szaladnak utánunk! – Isolde
azonban hátradől az ülésén. A vagonablak túloldalán füstöl a föld a száguldó állatok fölverte
portól. Hamarosan Winterthurba érnek. Az egészen egyszerű, szolid boldogság. Épp csak egy
kis járáshiba a gyermekbénulástól. Még a dombokról is özönlének az állatok, csúsza, cuppogva
lefelé, bögnék, múznak... Mama!, kiáltja a színjátéktól lelkesen Jaqueline. Miért csinálják ezt a
tehenek? – Az úr ismét belép a fürkébe. Rázogatja az álldogálástól megfájdult lábát, leül a kislány
mellé, és világfias eleganciával elmagyarázza: kevéssel Zurzach előtt egy tehén futott a mozdony
elé. A többiek megérik a szagot, mert feléjük fúj a szél. – Most, hogy megtartotta az előadását,
széthajtogatja a *Handelsblattot*, és keresztbe veti a lábát. Isolde nem akarja hinni a dolgot. Sötét
szájüregét éles, hitetlenkedő nevetés hagyja el. A vonat tovazakato. Jaqueline az arcára szorítja
a két kezét. Szívesen sírva fakadt volna újra, de egészen üresnek és száraznak érzi a bensejét. A
mellette ülő férfi térdére fekteti a fejét. Látja a fonott cipő mintázatát. És alszik.

Tatár Sándor fordítása

MÉSZÁROS T. LÁSZLÓ: A nő

